

HFD 2019 ref. 2

Ett av en underinstans meddelat positivt förhandsbesked om merkostnader för ett offentligt biträde som är ett distansbiträde gäller även under ett måls eller ärendes fortsatta handläggning i en överinstans.

5 § lagen (1996:1620) om offentligt biträde, 27 § första och andra styckena rättshjälpslagen (1996:1619)

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 16 januari 2019 följande dom (mål nr 6335-17).

Bakgrund

1. För ett offentligt biträde som har sin verksamhet långt ifrån den ort där den rättsliga angelägenheten huvudsakligen har hanterats – ett s.k. distansbiträde – ersätts merkostnader som uppstått på grund av avståndet bara om det finns särskilda skäl. På begäran kan besked lämnas på förhand om sådana merkostnader kommer att omfattas av rätten till ersättning eller inte.

2. Förvaltningsrätten i Luleå förordnade S.U. – som är verksam som advokat med kontor i Stockholm – som offentligt biträde för vårdnadshavarna i ett mål om beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.

3. I samband med förordnandet som offentligt biträde begärde och fick S.U. ett förhandsbesked. Förvaltningsrätten fann att det förelåg särskilda skäl att ersätta sådana skäliga merkostnader för tidsspillan och utlägg som föranleddes av att hon var verksam i Stockholm.

4. Förvaltningsrätten avlog ansökningarna om beredande av vård enligt LVU. S.U. beviljades begärd ersättning för tidsspillan och utlägg.

5. Socialnämnden överklagade till Kammarrätten i Sundsvall som avgjorde målet efter att ha hållit muntlig förhandling i Luleå. S.U. yrkade ersättning för bl.a. 9 timmars tidsspillan och 16,5 timmars arbete. Kammarrätten uttalade att ett distansbiträde har rätt till ersättning för merkostnader för tidsspillan på grund av avståndet endast om det föreligger särskilda skäl och att sådana inte hade framkommit. Ersättning medgavs därför bara med ett belopp motsvarande 6 timmars tidsspillan. Beträffande ersättningen för arbete ansågs S.U. tillgodosedd med en ersättning motsvarande 14 timmars arbete.

Yrkanden m.m.

6. S.U. yrkar att hon ska tillerkännas begärd ersättning för tidsspillan och arbete i kammarrätten och anför bl.a. följande. Om

en underinstans meddelar ett positivt förhandsbesked om merkostnader för ett offentligt biträde måste detta även gälla under ett måls eller ärendes fortsatta handläggning i överinstans. Den begärda ersättningen för tidsspillan är skälig.

7. *Justitiekanslern* anser att ett positivt förhandsbesked till ett offentligt biträde som är ett distansbiträde också ska vara bindande vid prövningen av ersättningen i högre rätt i likhet med vad som gäller enligt praxis för en offentlig försvarare som är distansförsvarare. Det innebär dock inte att domstolen i förväg ska godta all tidsspillan och utlägg som uppstår på grund av avståndet utan domstolen har att ta ställning till i vilken utsträckning begärd ersättning är skälig med hänsyn till vad uppdraget har krävt.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

8. Frågan i målet är om ett av en underinstans meddelat positivt förhandsbesked om merkostnader för ett offentligt biträde som är ett distansbiträde gäller även under ett måls eller ärendes fortsatta handläggning i en överinstans.

Rättslig reglering m.m.

9. Enligt 5 § lagen (1996:1620) om offentligt biträde ska bestämmelserna om ersättning till rättshjälpsbiträde i 27 § rättshjälpslagen (1996:1619) tillämpas i fråga om ett offentligt biträde.

10. Enligt 27 § första stycket rättshjälpslagen har ett rättshjälpsbiträde rätt till skälig ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget har krävt. I paragrafens andra stycke föreskrivs att endast om det finns särskilda skäl får ersättningen avse de merkostnader för tidsspillan och utlägg som har uppstått på grund av att biträdet har sin verksamhet långt ifrån den ort där den rättsliga angelägenheten huvudsakligen hanterats. På begäran av den rättssökande eller det föreslagna rättshjälpsbiträdet, ska förhandsbesked lämnas i frågan om sådana merkostnader omfattas av rätten till ersättning.

11. Av förarbetena framgår att ett förhandsbesked innefattar ett principiellt ställningstagande till statens kostnadsansvar. För att en ordning med förhandsbesked ska fylla sitt syfte att skapa förutsebarhet är ett positivt besked bindande (prop. 2008/09:232 s. 25).

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

12. Förvaltningsrätten beslutade i samband med förordnandet av S.U. som offentligt biträde att det förelåg särskilda skäl enligt 27 § rättshjälpslagen att ersätta henne för utlägg och tidsspillan som

uppstod på grund av att hon hade sin verksamhet på avlägsen ort. Hon fick alltså ett positivt förhandsbesked.

13. I samband med att kammarrätten avgjorde målet om beredande av vård enligt LVU beviljades S.U. en lägre ersättning för tidsspillan än vad som yrkats med hänvisning till att det inte hade framkommit sådana särskilda skäl som krävs för att ett distansbiträdes merkostnader ska ersättas. Kammarrätten beaktade alltså inte det positiva förhandsbesked som förvaltningsrätten hade lämnat.

14. I rättsfallet NJA 2012 s. 262 uttalade Högsta domstolen att ett av en underinstans meddelat positivt förhandsbesked till en offentlig försvarare fick anses vara bindande också vid prövningen av ersättningen i högre instans, om uppdraget som offentlig försvarare består där. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening saknas skäl att göra någon annan bedömning beträffande ett förordnande som offentligt biträde (jfr HFD 2016 ref. 30). Kammarrätten borde därför inte ha frångått S.U:s yrkande om ersättning för tidsspillan på den grunden att särskilda skäl inte förelåg.

15. S.U. har yrkat ersättning för nio timmars tidsspillan. Det har inte framkommit annat än att den begärda ersättningen är att anse som skälig. S.U. ska därför medges ersättning för tidsspillan i enlighet med yrkandet. Eftersom yrkandet framställdes under 2017 ska ersättningen bestämmas med tillämpning av den då gällande timkostnadsnormen vilket innebär att ersättning ska utgå med ytterligare 4 613 kr inklusive mervärdesskatt.

16. I fråga om ersättningen för arbete finner Högsta förvaltningsdomstolen inte skäl att göra någon annan bedömning än den som kammarrätten har gjort.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen bifaller överklagandet delvis och förklarar att S.U. har rätt till ersättning för tidsspillan i Kammarrätten i Sundsvalls mål nr 1679-17 med ytterligare 4 613 kr inklusive mervärdesskatt.

I avgörandet deltog justitieråden *Jermsten*, *Saldén Enérus*, *Classon*, *Andersson* och *von Essen*. Föredragande var justitisekreteraren Emma Önneby.

Förvaltningsrätten i Luleå (2017-06-27, Westerlund):

Av 5 § lagen (1996:1620) om offentliga biträden jämfört med 27 § andra stycket rätts hjälpslagen (1996:1619) framgår att ersättning till biträde endast om särskilda skäl föreligger får avse de merkostnader för

tidsspillan och utlägg som har uppstått på grund av att biträdet har sin verksamhet långt från den ort där den rättsliga angelägenheten huvudsakligen hanteras. På begäran av den rättssökande eller det föreslagna rättshjälpsbiträdet ska förhandsbesked lämnas i frågan om merkostnader som omfattas av rätten till ersättning.

När det gäller vad som utgör särskilda skäl kan enligt förarbetena ledning hämtas från den praxis som utvecklats kring de undantags-situationer där biträde enligt tidigare ordning förordnats trots att han eller hon har sin verksamhet långt ifrån den ort där domstolen är belägen. Det är frågan om situationer där avståndet visserligen föranleder tidsspillan och utlägg i större omfattning men där omständigheter i övrigt medför att kostnader för biträde inte blir avsevärt högre än för ett biträde på närmare avstånd, t.ex. därför att biträdet redan är insatt i ärendet (jfr prop. 2008/09:232 s. 31 f.).

Mot bakgrund av att S.U. tidigare företrätt i vart fall en av vårdnadshavarna och att det därmed finns ett särskilt förtroende för henne och att hon är insatt i familjens situation anser förvaltningsrätten att det föreligger särskilda skäl enligt 27 § andra stycket rättshjälpslagen att ersätta S.U. för utlägg och tidsspillan som uppstår på grund av att hon har sin verksamhet på avlägsen ort. S.U. erinras dock om att det åligger henne att i möjligaste mån begränsa sina kostnader och att ersättning utgår endast om begärd ersättning är skälig med hänsyn till vad uppdraget krävt (jfr a.a.s. 32). – Förvaltningsrätten lämnar förhandsbesked om att S.U:s rätt till ersättning som offentligt biträde omfattar skäliga merkostnader för tidsspillan och utlägg som föranleds av att hon är verksam i Stockholm.

Förvaltningsrätten i Luleå (2017-07-20, ordförande Johansson):

Ersättning till offentligt biträde

Ett offentligt biträde har rätt till skälig ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget har krävt. Ersättningen för arbetet ska bestämmas med utgångspunkt i den tidsåtgång som är rimlig med hänsyn till uppdragets art och omfattning (4 och 5 §§ lagen om offentligt biträde samt 27 § första stycket rättshjälpslagen). Jämförelse ska då göras med hur många timmar en normalskicklig advokat behöver för motsvarande arbete.

S.U. har yrkat ersättning för bland annat 26,5 timmars arbete, som offentligt biträde för M.S. och P.S. Förvaltningsrätten finner inte anledning att ifrågasätta att S.U. har lagt ner det arbete som är angett i kostnadsräkningen. Vidare tar rätten hänsyn till att hon företrätt båda föräldrarna samt att det har funnits visst behov av motbevisning av socialnämndens påstående om allvarliga brister i omsorgen.

Däremot bedömer förvaltningsrätten, med hänsyn till målets art och omfattning, att S.U:s arbete torde ha kunnat begränsas. Särskilt eftersom hon känner familjen S. sedan tidigare. Bland annat måste ifrågasättas om det varit nödvändigt att ta fram alla de inlagor som åberopats av föräldrarna. Vidare har hon lagt ned en hel del arbete på att innan den muntliga förhandlingen ge in ett ganska omfattande skriftligt material, som ändå togs upp på förhandlingen. Det sammantaget ganska omfatt-

ande skriftliga materialet medförde också att även barnens ställföreträdare och offentliga biträde fick lägga ned ovanligt mycket arbetstid på målet i jämförelse med andra mål av motsvarande karaktär. S.U. har också yrkat ersättning om 3,0 timmar för egen förberedelse inför den muntliga förhandlingen, vilket även det måste anses vara i överkant.

Förvaltningsrätten finner sammantaget att S.U. får anses skäligen tillgodosedd med ersättning motsvarande 22,5 timmars arbete. – Förvaltningsrätten beslutar att ersättning för uppdraget som offentligt biträde – enligt lagen om offentligt biträde – ska medges enligt följande.

1. S.U. med skäligen 50 720 kr. Av beloppet avser 30 195 kr arbete, 6 910 kr tidsspillan, 3 471 kr utlägg och 10 144 kr mervärdesskatt.

[text här utelämnad]

Kammarrätten i Sundsvall (2017-10-27, Lif, Eriksson och Hemström):

Ersättning till offentliga biträden

S.U. har yrkat ersättning för 16,5 timmars arbete. Även om målet varit mer arbetskrävande än vad ett LVU-mål normalt är måste hon med hänsyn till uppdragets art och omfattning och utifrån vad som i övrigt får krävas av ett offentligt biträde anses tillgodosedd för arbetet i kammarrätten med en ersättning motsvarande 14 timmars arbete. Vidare har S.U. yrkat ersättning för tidsspillan motsvarande 9 timmar. Enligt 27 § andra stycket rättshjälpslagen (1996:1619) får ersättning för de merkostnader för tidsspillan som har uppstått på grund av att biträdet har sin verksamhet långt ifrån den ort där den rättsliga angelägenheten huvudsakligen hanteras ersättas endast om det föreligger särskilda skäl. Några särskilda skäl har inte framkommit. Ersättning för tidsspillan ska därför bestämmas efter en tidsspillan om totalt sex timmar.

[text här utelämnad] – Kammarrätten bestämmer ersättningen till S.U. som offentligt biträde till skäligen 41 176 kr, varav 18 788 kr avser arbete, 7 380 kr tidsspillan, 6 773 kr utlägg och 8 235 kr mervärdesskatt. – [text här utelämnad]